

ZAPOSLOVANJE V TRETJEM SEKTORJU

- 1.Primer: Zavoda Pekarna magdalenske mreže
- 2.Jeremy Rifkin: Konec dela
- 3.Socialna ekonomija v Sloveniji
- 4.Kako sodelovati pri pripravi zakona o socialni ekonomiji in programih razvoja tretjega sektorja?

Jeremy Rifkin: Konec dela. Zaton svetovne delavske sile in nastop posttržne družbe; 1995, dopolnjeno 2004

“Zdaj imamo možnost ustvariti milijone novih delovnih mest v tretjem sektorju – civilni družbi.” (Rifkin, str. 429)

- A.) Zakaj potrebujemo milijone novih delovnih mest v tretjem sektorju?
- B.) Kako omogočiti zaposlovanje v tretjem sektorju?
- C.) Katere so dodatne prednosti zaposlovanja v tretjem sektorju, poleg preprečevanja velike brezposelnosti?

Kako je tehnološki napredek in razvoj na področju organizacije dela v zadnjih 150 letih vplival na delo in zaposlovanje?

- Dejstvo je, da je posledica tehnološkega napredka in reorganiziranja podjetij **POVEČANA PRODUKTIVNOST** ob hkratnem **ZMANJŠANJU STROŠKOV DELA**
- Ta trend zmanjševanja potrebe po človeškem delu v produkcijskih procesih se lahko v prihodnosti razvije v dva možna scenarija:
 1. Rožnati scenarij: osvobojenost od dela, veliko prostega časa, konec revščine ipd. – t.i. “tehnoparadiž”
 2. Črni scenarij: nepredstavljivo visoka stopnja brezposelnosti, svetovna kriza, socialni nemiri itd. (kriza danes!)

Odvisno od tega, kako bodo porazdeljene **KORISTI OD POVEČANE PRODUKTIVNOSTI**.

Od delavca, ki je IZKORIŠČAN, do delavca, ki je NEPOTREBEN

- problem IZKORIŠČANJA danes nadomesti problem IZKLJUČITVE

Formalna zaposlitev/delo danes predstavlja pogoj družbene vključitve, pogoj identitete in vrednosti, zato je problem:

1. Finančno/materialne narave: problem dostopa do sredstev za življenje tistih ljudi, ki jih tržni sektor ne potrebuje več
2. Socialne narave: okoli katere točke organizirati družbeno življenje milijonov ljudi, ki imajo veliko prostega časa oz. samo še prosti čas (če temu lahko rečemo prosti čas?). Kako naj se trajno brezposelni še čutijo pripadnike iste družbe s tistimi, ki so zaposleni?

PROBLEM: TRŽNI SEKTOR SEBE RAZUME KOT VASE ZAPRT IN SAMOZADOSTEN SISTEM, zato:

- izključitev iz trga dela “deluje” kako celovita izključitev iz družbe
- dobički od povečane produktivnosti ne prehajajo v tretji sektor
- dobički od povečane produktivnosti ne prehajajo v zadostni meri v javni sektor (odpor do davkov)

Dejansko so JAVNI SEKTOR, ZASEBNI/TRŽNI SEKTOR IN TRETJI SEKTOR enakopravni nosilci družbene strukture.

- javni kapital
 - ekonomski kapital
 - socialni kapital
- zato pripadajo vsem sektorjem.**

T.i. trickle-down teorija, ki je utemeljevala posebno mesto tržnemu sektorju napram ostalima, se danes izkazuje kot slab izgovor. (Jaen Baptist Say, začetek 19.stol.)

Tehnološke in organizacijske spremembe, ki izrinjajo človeško delo iz proizvodnih procesov:

1. TEHNOLOGIJA:

- Parne tehnologije prve industrijske revolucije v 19. stoletju (Wattov parni stroj, 1765)
- Naftne in električne tehnologije druge industrijske revolucije od 1860 do 1. sv. vojne
- Robotika in računalniki tretje industrijske revolucije po 2. sv. vojni (bolje: informacijsko komunikacijska revolucija; in še: biokemijski razvoj itd.)

2. ORGANIZACIJA DELA:

- Moderno upravljanje – druga pol. 19.stol. (velike hierarhije)
- Načela znanstvenega upravljanja dela - taylorizem (1895)
- Kult učinkovitosti – družbena paradigma v ZDA v prvi pol. 20.stol.
- Postfordizem, vitka proizvodnja (Japonska, po 2.sv.vojni)

NEGATIVNE POSLEDICE TEHNOLOŠKEGA IN ORGANIZACIJSKEGA NAPREDKA

- Selitve delavcev iz kmetijskega sektorja v industrijski-proizvodni sektor
- Selitve delavcev iz industrijsko-proizvodnega sektorja v storitveni sektor (predvsem trgovina in administracija)
- Selitve delavcev iz storitvenega sektorja v ... (kam?)

Primer: usoda temnopoltih prebivalcev ameriškega juga.

Kateri sektor bo zdaj celil rane s tem, da bo vase sprejel milijone, ki bodo ostali brez dela zaradi tehnološkega napredka?

POZITIVNE POSLEDICE TEHNOLOŠKEGA IN ORGANIZACIJSKEGA NAPREDKA:

KRAJŠI DELOVNI ČAS

Od sredine 19. stol. do 60-tih/70-tih let 20.stol. se je delovni tednik skrajšal za polovico:

- najprej z 80 na 60 ur tedensko v 19.stol.
- nato s 60 na 40 ur tedensko na začetku 20.stol.

(krajši delovni čas kot oblika udeležbe na dobičku zaradi povečane produktivnosti, ki je posledica napredka tehnologij za prihranek dela in časa; bistvena vloga sindikalnih gibanj)

- nekje od 70-tih let naprej pa se delavnik ponovno (večinoma neformalno) podaljšuje

Gibanje za porazdelitev dela (angl. Shared work)

EKONOMSKI PROBLEM, ki nastopi, če dobički od povečane produktivnosti zaradi tehnološkega napredka niso porazdeljeni (k tistim, ki so zaposleni in tistim, ki so brezposelni)

Povečana produktivnost – vse več proizvodov in storitev – na eni strani

in vse manjša kupna moč in povpraševanje na drugi strani:

- kriza leta 1929
- in njena repriza leta 2008

Vprašanje, če bodo projekti javnih del, večja javna poraba, razni “new- deali” ipd., lahko rešili današnjo krizo in višanje stopnje brezposelnosti, ki ji sledi?

Nekateri trdijo, da krize iz leta 1929 niso rešili razni državni programi, temveč šele 2. svetovna vojna. ?

Torej ...

Rifkin predlaga:

- preusmeritev dela dobičkov od povečane produktivnosti neposredno v tretji sektor in socialno ekonomijo (predvsem za namene zaposlovanja)
- tako se prepreči visoka stopnja brezposelnosti
- zagotovijo se boljše socialne in kulturne storitve
- viša se kvaliteta življenja
- povečuje se socialna vključenost najšibkejših
- povečuje se kupna moč
- stabilizira se ekonomski razvoj (trajnostni razvoj)
- razvoj novih oblik organiziranja družbe (ne več zgolj na principu formalnega dela/zaposlovanja v tržnem sektorju) – ROJSTVO POSTTRŽNE DOBE (ne več princip produktivnosti, ampak princip skupnostnih vrednot). Nova samodefinitivna in družbena funkcija ljudi.
- Končno: noben stroj ne more nadomestiti človekove aktivnosti v skrbi za skupnost

Knjiga Konec dela je bila napisana pred krizo in daje dobre predloge, kako krizo preprečiti, vprašanje pa je, od kot zdaj, ko je gospodarstvo že v krizi, črpati sredstva za oživitev zaposlovanja v tretjem sektorju?

Verjetno bi vsaj za nekaj časa morala to vlogo prevzeti država.

Analiza stanja na področju socialne ekonomije v Sloveniji

Viri:

- Socio-ekonomska analiza ter analiza potreb po izobraževanju in usposabljanju v tretjem sektorju in družbenem podjetništvu v Sloveniji, 2007 (Gea College)
- Priporočila za pripravo modela uvajanja socialnega podjetništva v Sloveniji (Agencija RS za regionalni razvoj)
- Študija obstoječega stanja na področju socialne ekonomije v Sloveniji, 2005 (JAPT)
- Predlog programa za področje razvoja socialnega (družbenega) podjetništva in družbene odgovornosti podjetij, 2008 (Stranka Zares, Zdenka Kovač)

Reševanje vprašanja zaposlovanja v tretjem sektorju v okviru dveh programov:

1. Ureditev statusa NVO-jev

- Zakon o NVO-jih
- Zakon o prostovoljstvu
- Strategija razvoja nevladnega sektorja v Sloveniji

2. Program socialne ekonomije

- Definicija socialne ekonomije
- Zakon o socialne ekonomiji
- Strategija države
- Sprememba drugih zakonov, ki so pomembni za to področje
- Izobraževanje o socialni ekonomiji
- Ozaveščanje o socialni ekonomiji

Problem definicij in terminologije

- Rifkin: TRETJI SEKTOR = NEPROFITNI SEKTOR = NETRŽNI SEKTOR

- Kaj je mišljeno s pojmom socialna (družbena) ekonomija? Kaj s pojmom socialno podjetništvo?

- Če je socialna ekonomija sistem socialnih podjetij, kam potem sodijo organizacije (NVO-ji), ki niso podjetja?

-socialna podjetja delujejo na trgu

-NVO-ji ne delujejo na trgu (ali le delno delujejo na trgu)

TRETJI SEKTOR opredeljen s pojmi: civilna družba, neprofitnost, dobrobit skupnosti, socialne vrednote.

Socialna ekonomija je poleg NVO-jev in neformalnih civilnih iniciativ eden izmed elementov tretjega sektorja.

Predlog opredelitve socialnega podjetništva v Sloveniji:

Predlog definicije, ki se pojavlja v vseh navedenih virih:

Socialna podjetja predstavljajo podjetja in organizacije (subjekte) s ciljem zagotavljanja družbenega blagostanja, ki izpolnjujejo naslednje ekonomske in socialne/družbene kriterije:

- ekonomski:

Osnovna dejavnost je proizvodnja izdelkov in/ali prodaja storitev

Visoka stopnja avtonomije (npr. ni v večinski lasti države)

Tržna usmerjenost

Opredeljen delež neplačanega dela

- socialni/družbeni:

Nastane na podlagi civilne pobude

Odločanje ni odvisno od deleža vloženega kapitala (en deležnik en glas)

Aktivno vključevanje vseh deležnikov

Delovanje v korist svojih članov, uporabnikov in skupnosti

Dobiček se v večini vlaga nazaj v dejavnost ali v lokalno okolje (osnovni cilj ni maksimiranje dobička za lastnike)

STANJE V SLOVENIJI:

- 20.000-25.000 že delujočih organizacij tretjega sektorja
- Cca. 900.000 delovno aktivnih prebivalcev
- V tretjem sektorju zaposlenih le 0,37% vseh zaposlenih (v EU znaša povprečje 4,9%, v najbolj razvitih državah celo 9%)
- V tretjem sektorju v SLO preko javnih del letno vključenih cca. 5000 delavcev
- 85% organizacij nima niti enega zaposlenega
- Po mednarodni primerjavi trdnosti civilno-družbenih organizacij, so slovenske organizacije zelo nizko ocenjene (veliko težav se navezuje na problem pomanjkanja kadrov)
- V EU tretji sektor ustvarja blizu 10% BDP-ja, v Sloveniji sicer nimamo meril, vendar je ocenjeno stanje pod 1%

Katere organizacije (glede na obstoječe definicije) lahko uvrščamo v tretji sektor?

- ZADRUGE (kooperative)
- INVALIDSKA PODJETJA
- PRIVATNE NEPROFITNE INSTITUCIJE (neprofitni d.o.o.)
- ZDRUŽENJA, ki ponujajo socialne storitve
- RAZNE FUNDACIJE
- KULTURNE ORGANIZACIJE
- ŠPORTNE IN TURISTIČNE ORGANIZACIJE
- PODEŽELSKÉ RAZVOJNE AGENCIJE IN CENTRI
- KOMUNALNA STORITVENA PODJETJA
- ORGANIZACIJE ZA ZAŠČITO KULTURNE DEDIŠČINE
- MLADINSKI CENTRI
- ZAPOSLOVNE AGENCIJE IN CENTRI
- HUMANITARNE ORGANIZACIJE
- OKOLJEVARSTVENE ORGANIZACIJE
- V tujini še: etične banke, socialne trgovine ipd.

Ne ustrezajo pa vse te organizacije zgornjim kriterijem za oznako socialnega podjetja.

Kateri zakoni že opredeljuje nekatere elemente socialne ekonomije?

- Zakon o gospodarskih družbah, 2003 (opredeljuje neprofitni d.o.o.)
- Zakon o zadrugah, 1992 (namen ustanovitve zadruga ni ustvarjanje dobička, temveč povečevanje skupnih dobrobiti ustanoviteljev)
- Zakon o zavodih, 1999 (zavod lahko opravlja gospodarsko dejavnost po načelu neprofitnosti)
- Zakon o društvih, 2006 (povezovanje posameznikov z namenom zagotavljanja širših družbenih ciljev)
- Zakon o fundacijah, 1995 (fundacija ali ustanova je neprofitna organizacija za zadovoljevanje socialnih ciljev)
- Zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidov, 2005 (d.o.o., ki zaposluje več kot 40% invalidov = invalidsko podjetje: posebne davčne olajšave in povračila stroškov plač; tudi: Zaposlitveni center za invalide, ki ima obliko zavoda)
- Zakon o skladnem regionalnem razvoju, 2005 (eksplicitno zahteva, da regije opredelijo mesto socialne ekonomije v svojih programih)
- Zakon o davkih pravnih in fizičnih oseb, 2004 (skromno)
- MOŽNE PRAVNE OBLIKE: društvo, zveza društev, zavod, ustanova, zadruga, neprofitni d.o.o., GIZ ...

... vendar ...

... v teh zakonih ni nikjer jasno in natančno opredeljena socialna ekonomija. Pojmi kot so socialno podjetje, socialna ekonomija, tretji sektor, NVO ipd. se ne pojavljajo.

... kar je jasno, ker nimamo definicij, nimamo vizij, nimamo strategij, nimamo volje ...

Potrebni ukrepi:

- Rezultati vseh omenjenih analiz enotni v tem, da za razvoj socialne ekonomije in tretjega sektorja potrebujemo:
 - izdelano vizijo in strategijo
 - ustrezno pravno okolje
 - ustrezno fiskalno politiko
 - ustrezno institucionalno okolje
 - materialna in finančna podpora ob ustanavljanju socialnih podjetij in organizacij tretjega sektorja
 - ustrezno izobražene kadre
 - ustrezno javno podporo

Pod temi pogoji lahko socialna ekonomija in tretji sektor postaneta ključni nosilec družbenih inovacij, novih priložnosti za aktivno socialno vključevanje, boljše upravljanje z okoljem ipd.

Pozitivne plati razvoja tretjega sektorja in socialne ekonomije poleg zmanjševanja brezposelnosti:

- vzpodbujanje aktivne socialne politike (socialno vključevanje ranljivih družbenih skupin)
- vzpodbujanje neposredne skupnostne skrbi za skupnost
- zadovoljevanje določenih potreb posameznikov in skupnosti izven profitnega sektorja
- povečanje učinkov javnih sredstev vloženi v reševanje problematike brezposelnosti
- izboljšanje položaja in kakovost dela obstoječih javnih, nevladnih in drugih organizacij
- skladnejši regionalni razvoj
- izboljšana kakovost življenja prebivalstva
- preprečevanje revščine in neenakosti med prebivalstvom
- reforma javnih storitev
- večja inovativnost in odzivnost glede na potrebe družbe
- krepi se socialni kapital in aktivno državljanstvo

PREDLOG:

Nekaj volje “morda” obstaja (Stranka Zares pripravlja predlog zakona o socialni ekonomiji)

- Oblikujemo majhno skupino tukaj v Pekarni (npr. 3-5 članov)
- Preglejmo obstoječa gradiva glede stanja v Sloveniji in stanja v drugih državah
- Preglejmo predloge Stranke Zares
- Pripravimo svoj predlog (dopolnitve, opozorila, predloge ipd.) in ga posredujmo na stranko Zares, natančneje Zdenki Kovač
- Vzpodbudimo medije, da pišejo o temah socialne ekonomije in tretjega sektorja (pripravimo besedila in jih posredujmo novinarjem in urednikom)

VAŠI PREDLOGI???